

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA STOPNIE SZKOLNE GEOGRAFIA KLASA II

Położenie i środowisko przyrodnicze Polski				
Położenie Polski				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje wielkość powierzchni Polski, ▪ wskazuje na mapie granice Polski z jej poszczególnymi sąsiadami oraz granicę morską, ▪ wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską i ich stolice 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa współrzędne geograficzne skrajnych oraz wskazanych punktów Polski, ▪ porównuje, na podstawie diagramów, powierzchnię terytorium Polski z powierzchnią innych państw Europy <p>pojęcia: granice wewnętrzne UE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oblicza różnice czasu słonecznego wskazanych miejsc w Polsce <p>pojęcia: morskie wody wewnętrzne, morskie wody terytorialne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje wpływ położenia na środowisko przyrodnicze i gospodarkę Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje granice i terytorium współczesnej Polski z granicą i terytorium Polski przed II wojną światową, ▪ określa korzyści wynikające z położenia Polski w Europie
Wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski. Działalność lądolodu i jego wpływ na rzeźbę terenu. Baza surowcowa				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje wybrane rodzaje skał, wyróżnione ze względu na genezę, występujące w Polsce i we własnym regionie, ▪ wymienia przykładowe formy terenu powstałe w wyniku działalności lodowca, ▪ wskazuje na mapie miejsca wydobywania w Polsce wybranych surowców energetycznych, ▪ podaje przykłady gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje wybrane rodzaje skał występujące w Polsce i własnym regionie, ▪ opisuje warunki tworzenia się pokładów węgla kamiennego i wapieni, ▪ wskazuje na mapie maksymalne zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski, ▪ wskazuje, korzystając z mapy geologicznej Polski, rejony występowania różnych rodzajów skał (wyróżnionych ze 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje wskazane rodzaje skał oraz, korzystając z mapy, określa główne obszary ich występowania w Polsce i we własnym regionie, ▪ zna podział dziejów Ziemi na ery, ▪ wskazuje na mapie Polski górotwory hercyńskie i alpejskie, ▪ wymienia przykładowe formy terenu powstałe w wyniku erozyjnej i akumulacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje i opisuje na podstawie rysunków lub fotografii wskazane formy terenu powstałe w wyniku działalności lądolodu lub wód wypływających z topniejącego lodowca (w tym typy jezior polodowcowych) oraz ▪ przedstawia ich genezę, ▪ wykazuje zależności pomiędzy współczesną rzeźbą Polski a wybranymi wydarzeniami geologicznymi (ruchy górotwórcze, zalewy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna podział dziejów Ziemi na ery i okresy, ▪ czyta mapę stratygraficzną Polski (występowanie skał z różnych okresów geologicznych), ▪ wykazuje na przykładach związek występowania określonych typów genetycznych skał na danym obszarze Polski z przeszłością geologiczną, ▪ wykazuje zależność występowania surowców mineralnych od budowy geologicznej

<p>wykorzystania skał,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia surowce mineralne (w tym skalne) wydobywane we własnym regionie i podaje przykłady ich gospodarczego wykorzystania 	<p>względu na genezę),</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie przykłady form polodowcowych występujących na obszarze Polski, wskazuje na mapie miejsca wydobycia w Polsce wybranych surowców energetycznych, metalicznych i skalnych <p>pojęcia: lądolód, jeziora polodowcowe, głązy narzutowe, sandry, pradolina</p>	<p>działalności lądolodu oraz wód wypływających z topniejącego lodowca i przedstawia ich genezę,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia surowce, które Polska eksportuje i importuje <p>pojęcia: ozy, rzeźba młodoglacjalna</p>	<p>mórz, zlodowacenia),</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między działalnością lądolodu a cechami rzeźby terenu północnej i środkowej Polski, wykazuje zależność, korzystając z map, między skałami występującymi na danym terenie (w tym we własnym regionie) a działalnością lądolodu 	
Podział Polski na krainy geograficzne				
<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy i wskazuje na mapie położenie krain geograficznych, umiejszcawia własny region (miejscowość) w odpowiednim pasie ukształtowania powierzchni i krainie geograficznej, odczytuje, na podstawie mapy hipsometrycznej, skrajne wysokości bezwzględne w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni Polski 	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje krainy geograficzne odpowiednim pasom ukształtowania powierzchni Polski, uzasadnia dlaczego Polskę nazywamy krajem nizinnym 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, korzystając z mapy hipsometrycznej, zróżnicowanie wysokości bezwzględnych na terytorium Polski, wyróżnia główne cechy ukształtowania powierzchni Polski 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje, korzystając z mapy, wysokości bezwzględne i rzeźbę terenu poszczególnych krain geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje kryteria wyróżniania krain geograficznych

Klimat Polski				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje nazwę miesiąca o największej i najmniejszej średniej temperaturze powietrza, ▪ wymienia termiczne pory roku, ▪ opisuje typy pogody i ich zmienność w ciągu roku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje wartość średniej temperatury powietrza w lipcu i w styczniu, średnią sumę opadów oraz przeważający kierunek wiatrów w Polsce, ▪ wymienia cechy klimatu umiarkowanego przejściowego, ▪ wymienia cechy klimatu górskiego, ▪ opisuje, na podstawie diagramów oraz map klimatycznych, cechy klimatu wskazanych regionów Polski (w tym regionu zamieszkania) <p>pojęcia: klimat umiarkowany przejściowy, termiczne pory roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia czynniki kształtujące klimat Polski, ▪ podaje główne cechy rozkładu temperatury powietrza i opadów na obszarze Polski, ▪ wyróżnia rodzaje mas powietrza napływające nad Polskę i wskazuje na mapie kierunek ich ruchu, ▪ przedstawia związek rocznego przebiegu temperatury powietrza z położeniem Polski w strefie umiarkowanych szerokości geograficznych N 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy klimatu świadczące o jego przejściowości, ▪ opisuje wpływ napływających mas powietrza na kształtowanie się pogody w Polsce w różnych porach roku, ▪ wykazuje zależność wysokości temperatury powietrza i wielkości opadów na poszczególnych obszarach Polski od czynników kształtujących klimat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przejściowość jako dominującą cechę klimatu Polski, ▪ wyjaśnia, korzystając z rysunku, rolę wzniesień pojezierzy w powstaniu cienia opadowego
Wody powierzchniowe Polski				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje na mapie rzeki: Wisłę, Odrę, ich wybrane dopływy oraz największe jeziora w Polsce, ▪ podaje nazwy cieków i zbiorników wodnych w pobliżu miejsca swojego zamieszkania oraz ocenia stan ich czystości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia nazwy i wskazuje na mapie rzeki główne (w tym wybrane rzeki przymorza), ▪ wskazuje na mapie obszar Polski należący do zlewiska Morza Bałtyckiego, ▪ wskazuje na mapie położenie wybranych jezior w Polsce (w tym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady jezior o różnej genezie, ▪ wskazuje na mapie obszary Polski zagrożone powodzią i wyjaśnia przyczyny tych zagrożeń, ▪ wskazuje na mapie położenie obszarów Polski należące do poszczególnych zlewisk, ▪ zaznacza na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny asymetrii dorzecza Wisły i Odry ▪ wyjaśnia przyczyny zmienności przepływów wybranych rzek Polski w ciągu roku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia możliwość gospodarczego wykorzystania rzek i jezior w Polsce oraz we własnym regionie, ▪ ukazuje związki pomiędzy stosunkami wodnymi na danym terenie a budową geologiczną, rzeźbą terenu i klimatem

	<p>sztucznych zaporowych)</p> <p>pojęcia: jeziora polodowcowe, jeziora krasowe, jeziora sztuczne, zasilanie rzeki</p>	<p>konturowej wskazane dorzecza oraz działy wodne</p>		
Morze Bałtyckie				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje, na podstawie mapy, położenie Bałtyku, ▪ określa, korzystając z mapy, położenie wybranych elementów linii brzegowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wybrane cechy Morza Bałtyckiego (wielkość, głębokość, zasoleni i temperatura wody), ▪ wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego <p>pojęcia: morze szelfowe, zalew, wybrzeże klifowe, mierzejowo-zalewowe, szkierowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia genezę wybranych typów wybrzeży <p>pojęcia: strefa wyłączności ekonomicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane warunki przyrodnicze Bałtyku (temperaturę wody i zasolenie) z innymi morzami śródziemnymi Europy, ▪ wyjaśnia przyczyny małego zasolenia wód Bałtyku, ▪ wyjaśnia przyczyny degradacji wód Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje związek cech fizycznych i chemicznych wód Bałtyku z położeniem geograficznym i śródziemnym typem morza, ▪ podaje przykłady działań zmierzających do ochrony wód Bałtyku – w ramach międzynarodowej współpracy państw nadbałtyckich, ▪ proponuje działania zmierzające do ochrony wód Bałtyku
Zróżnicowanie gleb w Polsce				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia nazwy żyznych gleb występujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje na mapie obszary występowania głównych typów gleb Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje gleby własnego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje i charakteryzuje profile glebowe wybranych typów gleb 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje związek pomiędzy typem genetycznym gleby a warunkami jej powstawania
Podział administracyjny i ludność Polski				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa przynależność własnej miejscowości do poszczególnych jednostek administracyjnych: gminy, powiatu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, korzystając z mapy, położenie poszczególnych województw i ich stolic, ▪ opisuje, korzystając z 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, korzystając z danych statystycznych, województwa pod względem np. powierzchni i liczby 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje podział administracyjny Polski, ▪ podaje przykłady konsekwencji procesu starzenia się 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice pomiędzy zadaniami władz samorządowych: gminnych, powiatowych, wojewódzkich,

<p>województwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, korzystając z mapy, położenie własnego województwa i województw sąsiednich oraz ich stolic, ▪ podaje liczbę ludności Polski, ▪ wymienia nazwy państw, do których w ostatnich latach wyjechało najwięcej Polaków, ▪ opisuje rynek pracy w swojej miejscowości i gminie, ▪ wskazuje na mapie Polski obszary o dużej i małej gęstości zaludnienia, ▪ wskazuje na mapie położenie wybranych miast Polski 	<p>wykresów lub danych statystycznych, zmiany liczby ludności Polski po 1945 roku,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ oblicza, na podstawie danych, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty, ▪ przedstawiana, na podstawie wykresów, zmiany struktury zatrudnienia w Polsce w wybranych latach, ▪ wykazuje związek między wykształceniem a możliwością znalezienia pracy, ▪ przedstawia, korzystając z mapy, rozmieszczenie mniejszości narodowych w Polsce, ▪ podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce, ▪ oblicza gęstość zaludnienia wskazanego obszaru, ▪ porównuje, na podstawie danych statystycznych, gęstość zaludnienia swojego województwa z gęstością zaludnienia w innych województwach, ▪ wymienia przykładowe funkcje miast, 	<p>mieszkańców,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje aktualną wartość współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce, ▪ podaje charakterystyczne cechy ludności Polski dotyczące struktury wieku i płci, ▪ podaje przyczyny występowania wyżu i niżu demograficznego, ▪ porównuje, na podstawie danych statystycznych, strukturę zatrudnienia w Polsce i wybranych krajach Europy, ▪ przedstawia strukturę narodowościową ludności Polski, ▪ charakteryzuje, na podstawie mapy gęstości zaludnienia, rozmieszczenie ludności w Polsce (w tym we własnym regionie), ▪ zna typy zespołów miejskich, ▪ porównuje wybrane miasta Polski pod względem pełnionych funkcji, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu, ▪ wyjaśnia na czym polega 	<p>społeczeństwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności w Polsce, ▪ przedstawia zależności między przyrostem rzeczywistym a saldem migracji zagranicznych, ▪ ocenia społeczne skutki emigracji (negatywne i pozytywne), ▪ analizuje, korzystając z piramidy wieku i płci ludności, strukturę ludności Polski w podanym roku, ▪ wskazuje związek pomiędzy strukturą zatrudnienia a poziomem rozwoju gospodarczego kraju, ▪ wskazuje różnice w strukturze zatrudnienia w Polsce i we własnym regionie, ▪ dostrzega społeczne problemy wynikające z bezrobocia i podaje przykłady sposobów ich rozwiązywania, ▪ porównuje strukturę narodowościową Polski przed II wojną światową i obecnie, ▪ wskazuje na przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje związek pomiędzy spadkiem współczynnika przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji a procesem starzenia się społeczeństwa, ▪ porównuje, na podstawie danych statystycznych, stopę bezrobocia w Polsce z innymi krajami Europy, ▪ opisuje zróżnicowanie stopy bezrobocia w różnych częściach Polski (w tym we własnym regionie) i wyjaśnia przyczyny tego zjawiska, ▪ wyjaśnia przyczyny zmiany struktury narodowościowej ludności Polski po II wojnie światowej w stosunku do okresu poprzedniego, ▪ opisuje wpływ migracji wewnętrznych na gęstość zaludnienia w wybranych regionach Polski, ▪ porównuje współczynnik urbanizacji w Polsce i wybranych krajach, ▪ wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju stref podmiejskich, ▪ ocenia skutki urbanizacji
--	--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje funkcje pełnione przez własną miejscowość, ▪ opisuje zmiany cech współczesnego osadnictwa wiejskiego, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu <p>pojęcia: przyrost naturalny, saldo migracji przyrost rzeczywisty, emigracja, imigracja, naród, mniejszość narodowa, gęstość zaludnienia</p>	<p>proces urbanizacji</p> <p>pojęcia: współczynnik przyrostu naturalnego, współczynnik przyrostu rzeczywistego, struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia, aglomeracja, konurbacja, urbanizacja, współczynnik urbanizacji, piramida wieku i płci ludności, wyż demograficzny, niż demograficzny, echo wyżu i niżu demograficznego, proces starzenia się społeczeństwa</p>	<p>różnych regionów Polski (w tym regionu zamieszkania) związek pomiędzy zróżnicowaniem gęstości zaludnienia z warunkami przyrodniczymi, ekonomicznymi i historycznymi (w tym z migracjami wewnętrznymi),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje na mapie aglomerację i konurbację ▪ porównuje współ – czynnik urbanizacji w różnych regionach (województwach) Polski 	<p>(zauważa pozytywne i negatywne)</p>
<p>Gospodarka Polski Rolnictwo</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa, ▪ wymienia uprawy w najbliższej okolicy: wsi, gminie (w przypadku uczniów mieszkających na wsi), w strefie podmiejskiej (w przypadku uczniów mieszkających w mieście) <p>pojęcia: rolnictwo, okres wegetacyjny, zbiory, plony</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia i wskazuje na mapie obszary o najlepszych przyrodniczych warunkach dla rozwoju rolnictwa, ▪ podaje pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa, ▪ podaje główne obszary uprawy: pszenicy, żyta, pszenżyta, ziemniaków buraków cukrowych oraz owoców i warzyw, ▪ wymienia główne rejony 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje rolę poszczególnych czynników, przyrodniczych i pozaprzyrodniczych, dla rozwoju rolnictwa, ▪ wskazuje na mapie obszary o najbardziej i najmniej warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce, ▪ przedstawia, korzystając z wykresu lub danych statystycznych, zmiany w strukturze wielkości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wnioskuje, na podstawie map o różnej treści, o przydatności obszaru (w tym własnego regionu) dla gospodarki rolnej, uwzględniając: wysokość n.p.m., rzeźbę terenu, długość okresu wegetacji, roczną sumę opadów, gleby i warunki wodne, ▪ porównuje, korzystając z map o różnej treści, pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w różnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, na podstawie map, warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa na wskazanych obszarach Polski, ▪ ocenia wpływ rozdrobnienia gospodarstw i rozproszenia gruntów na poziom produkcji rolnej, ▪ porównuje, na podstawie danych statystycznych, poziom polskiego rolnictwa z rolnictwem wybranych państw

	<p>chowu bydła i trzody chlewnej</p> <p>pojęcia: rozdrobnienie gospodarstw, rozdrobnienie gruntów, rolnictwo (gospodarstwa) samozaopatrzeniowe, rolnictwo (gospodarstwa) towarowe, rolnictwo ekologiczne</p>	<p>gospodarstw rolnych w Polsce w ostatnich latach,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, korzystając z wykresów lub danych statystycznych, strukturę użytkowania gruntów w Polsce i innych krajach europejskich, ▪ podaje najważniejsze cechy polskiego rolnictwa <p>pojęcia: kultura rolna, obsada</p>	<p>regionach kraju (w tym we własnym regionie),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia rozmieszczenie głównych rejonów upraw wybranych roślin uwzględniając warunki przyrodnicze oraz czynniki pozaprzyrodnicze, ▪ ocenia, korzystając z map, obsadę bydła i trzody chlewnej we własnym regionie 	<p>europejskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia rozmieszczenie głównych rejonów chowu bydła i trzody chlewnej, uwzględniając warunki przyrodnicze oraz czynniki pozaprzyrodnicze, ▪ wnioskuje, na podstawie danych statystycznych, o zmianach zachodzących w polskim rolnictwie w ostatnich latach
--	---	---	--	--

Przemysł. Usługi – łączność, transport, handel zagraniczny

<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia źródła energii, ▪ wymienia zakłady przemysłowe w okolicy swojego miejsca zamieszkania i przedstawia ich profil produkcji, ▪ podaje przykłady placówek i instytucji usługowych w Polsce, we własnym regionie (gminie, województwie) oraz miejscowości, ▪ wymienia nazwy i wskazuje na mapie największe polskie porty morskie, ▪ podaje przykłady towarów i usług, które są 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje tradycyjne i alternatywne źródła energii, ▪ wskazuje na mapie główne rejony wydobywania surowców energetycznych w Polsce, ▪ podaje przykłady zmian w przemyśle własnego regionu i ich przyczyny, ▪ wskazuje na przykładach, że polski przemysł staje się coraz bardziej nowoczesny, ▪ opisuje, na podstawie map tematycznych, przebieg głównych szlaków transportowych, ▪ podaje najważniejszych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna rozmieszczenie największych elektrowni w kraju, ▪ opisuje główne problemy polskiej energetyki, ▪ opisuje zmiany zachodzące w polskim przemyśle po 1989 roku i podaje ich przyczyny, ▪ wymienia główne cechy przemysłu wysokich technologii, ▪ podaje gałęzie przemysłu obecnie najszybciej rozwijające się, ▪ wskazuje na mapie wybrane okręgi przemysłowe, ▪ rozróżnia rodzaje usług i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje wnioski, na podstawie wykresów lub danych statystycznych, dotyczące tendencji zmian wykorzystania różnych źródeł energii na świecie i w Polsce, ▪ ocenia, na podstawie wykresu lub danych statystycznych, strukturę wykorzystania poszczególnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej w Polsce i porównuje z innymi krajami Europy, ▪ wyjaśnia, uwzględniając główne czynniki, lokalizację wybranych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia lokalizację największych elektrowni, ▪ wykazuje konieczność zmian w strukturze zużycia energii elektrycznej w Polsce, ▪ ocenia wpływ polskiej energetyki na środowisko przyrodnicze, ▪ uzasadnia, że przemysł elektromaszynowy, chemiczny i spożywczy mają obecnie największe znaczenie w gospodarce kraju, ▪ ocenia zmiany zachodzące w rozmieszczeniu przemysłu w Polsce, ▪ ocenia rolę łączności w
---	--	---	---	---

<p>przedmiotem handlu zagranicznego Polski (eksportu i importu)</p>	<p>partnerów handlowych Polski</p> <p>pojęcia: alternatywne źródła energii, usługi, łączność, eksport, import</p>	<p>opisuje ich znaczenie w gospodarce kraju,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, na podstawie danych statystycznych, zatrudnienie w usługach w wybranych województwach oraz w Polsce i innych krajach, ▪ ocenia poziom usług w miejscu swojego zamieszkania (wieś, miasto), ▪ podaje główne cechy transportu w Polsce, ▪ oblicza saldo handlu zagranicznego <p>pojęcia: przemysł, przemysł wysokich technologii, ośrodek przemysłowy, okręg przemysłowy, dodatni bilans handlowy, ujemny bilans handlowy</p>	<p>zakładów przemysłowych lub gałęzi przemysłu (w tym w regionie zamieszkania),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny szybkiego rozwoju wybranych usług w Polsce i we własnym regionie, ▪ ocenia możliwość rozwoju usług w miejscu swojego zamieszkania, ▪ wykazuje wpływ transportu na rozwój gospodarczy kraju, ▪ analizuje, na podstawie danych statystycznych, bilans handlu zagranicznego Polski w ostatnich latach, ▪ ocenia, na podstawie danych statystycznych, udział Polski w handlu światowym 	<p>gospodarce kraju i życiu człowieka oraz poziom jej rozwoju w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej i drogowej w Polsce, ▪ ocenia, na podstawie danych statystycznych, poziom rozwoju wybranych rodzajów transportu w Polsce, ▪ wyjaśnia, na podstawie danych statystycznych, strukturę eksportu i importu Polski, ▪ wykazuje, że dodatni bilans handlowy jest korzystny dla gospodarki
---	--	---	---	--

Kształtowanie i ochrona środowiska przyrodniczego

<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego oraz dóbr kultury wynikające z działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ korzystając z mapy, nazywa i określa położenie parków narodowych Polski, ▪ podaje nazwy polskich parków narodowych wpisanych na Światową Listę Rezerwatów Biosfery oraz na Listę Światowego Dziedzictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, korzystając z mapy Polski, położenie obszarów o najbardziej zdegradowanym środowisku przyrodniczym i podaje przyczyny degradacji, ▪ wymienia i charakteryzuje formy ochrony przyrody, ▪ podaje przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, na podstawie map i danych statystycznych, stan środowiska przyrodniczego w Polsce oraz własnym regionie w ostatnich latach, ▪ proponuje działania na rzecz ochrony środowiska geograficznego we własnym regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia założenia zrównoważonego rozwoju <p>pojęcia: rozwój zrównoważony</p>
--	--	---	---	--

	<p>Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO,</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i dóbr kultury w Polsce <p>pojęcia: rekultywacja, recykling</p>	rekultywacji obszarów zdegradowanych		
Walory turystyczne Polski				
<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady miejscowości oraz obszarów w Polsce o dużych walorach turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> planuje, korzystając z przewodników turystycznych oraz mapy samochodowej, wycieczkę po wybranym regionie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i opisuje obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia atrakcyjność turystyczną własnego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zagospodarowanie turystyczne kraju i własnego regionu
Krainy geograficzne Polski Pobrzeża Południobałtyckie				
<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie i omawia położenie regionu, wskazuje na mapie położenie wybranych miast (portów, uzdrowisk) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie główne krainy geograficzne regionu, wskazuje na mapie wybrane elementy linii brzegowej, wymienia krainy regionu o najbardziej żyznych glebach, wymienia przykłady walorów turystycznych regionu <p>pojęcia: bryza</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i opisuje cechy polskich krajobrazów nadmorskich, wykazuje, korzystając z map oraz diagramów klimatycznych, wpływ Bałtyku na klimat regionu, wyjaśnia, korzystając z rysunku, mechanizm powstawania bryzy, przedstawia rolę morza w modelowaniu wybrzeża, opisuje, na podstawie map tematycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> planuje wycieczkę krajoznawczą po wybranej krainie Pobrzeża, uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, na podstawie map tematycznych, możliwości rozwoju rolnictwa, przemysłu i turystyki w pasie pobrzeży

		najważniejsze cechy gospodarki regionu		
Pojezierza				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje położenie oraz wskazuje na mapie główne krainy geograficzne pasa pojezierzy, ▪ nazywa i wskazuje na mapie największe jeziora oraz wzgórza morenowe o największej wysokości bezwzględnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia oraz podaje przykłady elementów rzeźby młodoglacjalnej, ▪ wskazuje na mapie obszary wydobywania węgla brunatnego oraz soli kamiennej i potasowej, ▪ charakteryzuje, korzystając z map, klimat pojezierzy, ▪ wymienia przykłady walorów turystycznych regionu <p>pojęcia: rzeźba młodoglacjalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa oraz wskazuje na mapie przebieg głównych pradolin, ▪ wykazuje związek klimatu z rzeźbą terenu, ▪ rozpoznaje na mapie (na podstawie kształtu) rodzaje jezior polodowcowych, ▪ opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze cechy gospodarki regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, korzystając z map, środowisko przyrodnicze poszczególnych pojezierzy, ▪ podaje przykłady wpływu środowiska przyrodniczego na główne cechy gospodarki pojezierzy <p>pojęcia: agroturystyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje wycieczkę krajoznawczą po wybranej krainie pojezierzy uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe
Niziny Środkowopolskie				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje położenie oraz wskazuje na mapie główne krainy geograficzne pasa Nizin Środkowopolskich, ▪ odczytuje wysokości bezwzględne wskazanych miejsc 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje korzystając z map klimatycznych, zróżnicowanie klimatyczne w pasie nizin, ▪ wskazuje na mapie i omawia przebieg głównych pradolin, ▪ wskazuje na mapie wybrane ośrodki przemysłowe regionu, ▪ wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wiodące cechy środowiska przyrodniczego regionu, ▪ przedstawia dominujące cechy gospodarki poszczególnych krain wchodzących w skład Nizin Środkowopolskich <p>pojęcia: rzeźba staroglacjalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje współzależności, na podstawie map tematycznych, między składnikami środowiska przyrodniczego, ▪ podaje przykłady wpływu środowiska przyrodniczego poszczególnych krain na główne cechy gospodarki (w tym surowców mineralnych) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, korzystając z map, krainy geograficzne pasa Nizin Środkowopolskich pod względem przyrodniczym i gospodarczym

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady walorów turystycznych regionu 			
Wyżyny				
<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie oraz wskazuje na mapie główne krainy geograficzne pasa wyżyn odczytuje na mapie wysokości bezwzględne najwyższych wzniesień na Wyżynach Polskich (w tym w Górach Świętokrzyskich), wskazuje obszary wydobywania węgla kamiennego 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady form krasowych w Dolinie Prądnika i w okolicy Chęciny, wskazuje na mapie wybrane ośrodki przemysłowe regionu, podaje przykłady walorów turystycznych na wyżynach, wymienia surowce mineralne wydobywane na Wyżynie Śląskiej, wyjaśnia przyczyny koncentracji przemysłu i dużej gęstości zaludnienia na Wyżynie Śląskiej, podaje przykłady wpływu działalności gospodarczej na środowisko przyrodnicze <p>pojęcia: wąwóz, rzeźba krasowa, stalaktyt, stalagmit, stalagnat</p>	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne cechy rzeźby terenu poszczególnych krain pasa wyżyn, wyjaśnia powstanie wąwozów, wyjaśnia powstanie rzeźby krasowej, przedstawia dominujące cechy gospodarki poszczególnych krain wchodzących w skład pasa wyżyn, wymienia główne gałęzie przemysłu GOP-u, wymienia główne ośrodki przemysłowe GOP-u, podaje przykłady działań na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego Wyżyny Śląskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek rzeźby terenu poszczególnych wyżyn z występującymi tam skałami, wyjaśnia pochodzenie lessu na wyżynach oraz gołoborzy w Górach Świętokrzyskich, ocenia, na podstawie map i danych statystycznych, stan środowiska przyrodniczego na Wyżynie Śląskiej 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki rozwoju rolnictwa na wyżynach, przedstawia przemiany gospodarcze, które nastąpiły w GOP-ie po 1998 roku
Kotliny Podkarpackie. Pogórze Karpackie. Beskidy				

<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje położenie oraz wskazuje na mapie kotliny, Pogórze Karpackie oraz Beskidy, ▪ odczytuje, korzystając z mapy, wysokości bezwzględne wybranych szczytów w Beskidach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje skał występujące na Pogórzu i w Beskidach, ▪ przedstawia rolę kotlin śródgórskich w gospodarce regionu, ▪ podaje przykłady funkcji, jakie pełni Kraków w Polsce i w regionie, ▪ wymienia i lokalizuje na mapie wybrane uzdrowiska, ▪ wymienia przykłady walorów turystycznych regionu <p>pojęcia: połonina</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje i porównuje cechy rzeźby terenu kotlin, Pogórza Karpackiego oraz Beskidów ▪ przedstawia dominujące cechy gospodarki kotlin, Pogórza Karpackiego i Beskidów <p>pojęcia: flisz karpacki</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje związek zróżnicowania produkcji rolnej na Pogórzu i w Beskidach z piętrowością klimatu (piętra gospodarki rolnej) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje związek rzeźby terenu z budową geologiczną na Pogórzu Karpackim i w Beskidach (z uwzględnieniem alpejskich ruchów górotwórczych) <p>pojęcia: płaszczowina</p>
Tatry. Pieniny. Podhale				

<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje położenie oraz wskazuje na mapie Tatry, Podhale i Pieniny, ▪ wymienia elementy górskiej rzeźby terenu, ▪ uzasadnia konieczność ochrony przyrody Tatr 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje skał występujących w Tatrach i Pieninach, ▪ opisuje elementy rzeźby wysokogórskiej, ▪ opisuje piętrowy układ roślinności w Tatrach, ▪ ocenia wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze regionu ▪ podaje przykłady walorów turystycznych Tatr, Podhala i Pienin <p>pojęcia: granie, turnie, piarg, stożek piargowy, wywierzyisko, hale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje elementy rzeźby wysokogórskiej Tatr i przedstawia ich genezę <p>pojęcia: alpejska rzeźba terenu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje rzeźbę terenu Tatr Wysokich i Zachodnich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje związek rzeźby terenu z budową geologiczną Tatr, Podhala i Pienin
Sudety				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje położenie oraz wskazuje na mapie Sudety i Przedgórze Sudeckie, ▪ wskazuje na mapie pasma górskie Sudetów oraz kotliny: Kłodzką i Jeleniogórską 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne surowce mineralne (w tym skalne) Sudetów ▪ wymienia i lokalizuje na mapie wybrane uzdrowiska, ▪ porównuje, na podstawie map i fotografii, rzeźbę terenu Sudetów i Przedgórza Sudeckiego, ▪ podaje przykłady walorów turystycznych regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ukazuje wpływ lodowców górskich na rzeźbę terenu Sudetów, ▪ wymienia przykłady rzeźby zrębowej, ▪ przedstawia dominujące cechy gospodarki Sudetów <p>pojęcia: zręby, stoliwa, uskoki brzeżny</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje przyrodnicze czynniki dla rozwoju rolnictwa w Sudetach i na Przedgórzu Sudeckim 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia związek współczesnej rzeźby terenu Sudetów z alpejskimi ruchami górotwórczymi

Region, w którym mieszkam				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa położenie, korzystając z mapy, własnej miejscowości (kraina geograficzna, gmina, powiat województwo), ▪ wymienia nazwy sąsiednich miejscowości, ▪ wymienia rodzaje skał oraz surowców mineralnych występujących w regionie i podaje przykłady ich wykorzystania, ▪ podaje nazwę najbliższej rzeki, jeziora, ▪ przedstawia występowanie lasów w regionie, ▪ opisuje inne, poza lasami, naturalne formacje roślinne regionu (głównie najbliższej okolicy), ▪ wymienia główne uprawy i kierunki hodowli, ▪ nazywa i wskazuje na mapie największe miasta regionu, ▪ wymienia i opisuje walory środowiska przyrodniczego najbliższej okolicy i regionu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na podstawie mapy przedstawia położenie własnej miejscowości na tle szlaków transportowych, ▪ nazywa i rozpoznaje skały występujące w najbliższej okolicy, ▪ wymienia surowce mineralne występujące w regionie oraz miejsca ich eksploatacji, ▪ ocenia zagrożenie powodziami w regionie, ▪ na podstawie dostępnych źródeł informacji ocenia stan czystości wód powierzchniowych w najbliższej okolicy i w regionie, ▪ wymienia największe zakłady produkcyjne w regionie oraz profil ich produkcji, ▪ opisuje funkcje, które pełnią największe miasta regionu, ▪ ocenia możliwość obsługi turystów w regionie, ▪ podaje przykłady zakładu przemysłowego w regionie o wyjątkowej uciążliwości dla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa kryteria wydzielenia regionu, ▪ wymienia nazwy sąsiednich gmin, ▪ przedstawia formy gospodarczego wykorzystania wód w regionie, ▪ podaje gatunki roślin i zwierząt żyjących w regionie, które są objęte ochroną, ▪ wymienia i opisuje zabytki kultury materialnej najbliższej okolicy i regionu, ▪ na podstawie różnych źródeł informacji ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w regionie, ▪ opisuje formy użytkowania ziemi, ▪ planuje wycieczkę po regionie, ▪ ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnej miejscowości, ▪ podaje przykłady działań zmierzających do ochrony przyrody w najbliższej okolicy, ▪ podaje przykłady działań 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia nazwy sąsiednich powiatów, ▪ ocenia wykorzystywanie w gospodarce bazy surowców skalnych i mineralnych, ▪ opracowuje przewodnik turystyczny po okolicy miejsca zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia związek rodzaju i ułożenia skał z przeszłością geologiczną regionu, ▪ na podstawie danych statystycznych ocenia poziom rolnictwa w regionie (województwie) na tle innych rejonów kraju, ▪ na podstawie danych statystycznych opracowuje charakterystykę ludności województwa, w którym mieszka, uwzględniając wybrane cechy demograficzne: liczbę ludności, ruch naturalny ludności, strukturę zatrudnienia, migracje zewnętrzne (kierunki i przyczyny), ▪ opracowuje i opisuje, na podstawie map o różnej treści i własnych obserwacji terenowych, trasy wycieczek po własnym regionie uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe, ▪ przygotowuje prezentacje multimedialne promujące

<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje wycieczkę po własnej miejscowości, ▪ podaje przykłady wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze (negatywne i pozytywne), ▪ wymienia pomniki przyrody występujące w najbliższej okolicy, ▪ przedstawia cechy wyróżniające ludność regionu na tle ludności kraju (np. gwara, stroje regionalne, budownictwo, zdobnictwo), ▪ przedstawia przykłady zwyczajów regionalnych podtrzymywanych przez własną rodzinę <p>pojęcia: folklor, skansen</p>	<p>człowieka i środowiska przyrodniczego,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia sposób składowania odpadów, śmieci i ścieków we własnej miejscowości, ▪ podaje nazwy i wskazuje na mapie parki narodowe i krajobrazowe, które znajdują się w regionie, ▪ opracowuje charakterystykę ludności swojej miejscowości, uwzględniając: liczbę ludności, pochodzenie ludności, zajęcia ludności, problemy młodzieży, ▪ opisuje wybrane budowle związane z historią miejscowości <p>pojęcia: region, grupa etnograficzna, dialekt (gwara)</p>	<p>rekultywacji terenów zdegradowanych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na podstawie danych statystycznych porównuje wybrane cechy demograficzne ludności województwa, w którym mieszka z cechami ludności Polski (przyrost naturalny, gęstość zaludnienia, strukturę zatrudnienia i bezrobocie), ▪ wymienia wybitne postaci, które zasłużyły się dla miejscowości, regionu (kraju) w przeszłości oraz współcześnie 		<p>miejsce swojego zamieszkania i własny region</p>
---	---	--	--	---